

İL ÖZEL İDARELERİNİN YEREL YÖNETİM SİSTEMİNDEKİ YERİ VE GELECEĞİ ÜZERİNE BİR ALAN ÇALIŞMASI: BARTIN İL ÖZEL İDARESİ ÖRNEĞİ*

Yetkili Yazar | Correspondent Author: Erdal GÜLER

A Field Study on the Location and Future of Provincial Special Administrations in Local Management System: Case of Bartın Special Provincial Administration

Yazar(lar) | Author(s)

*Erdal GÜLER¹
Özgür ÖNDER²*

MAKALE BİLGİSİ	ÖZ
<p>Makale Geliş Tarihi : 04/02/2021 Makale Kabul Tarihi : 15/06/2021</p> <p>Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, İl Özel İdaresi, Bartın.</p>	<p>İl özel idarelerinin varlık gerekçeleri, görev ve yetkileri, 19. yüzyıl Osmanlı idare tarihinden günümüze tartışılmaktadır. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanun, 30 büyükşehirde, il özel idarelerinin kaldırılmasını gerekli gördüğü gibi yerel yönetim sisteminde siyasal, yönetsel ve toplumsal değişiklikler getirmiştir. Bu yasa, büyükşehir modeli dışında kalan diğer illerde il özel idarelerinin geleceğini tartışmaya açmıştır. Bu araştırmanın amacı, il özel idarelerinin kuruluş nedenleri ve gelecekteki konumu hakkında analiz yapmaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden mülakata dayalıdır. Araştırmanın örneklem birimi, il genel meclis üyeleridir. Yapılan analiz sonucunda il genel meclis üyelerinin, il özel idarelerinin geleceğine yönelik yaklaşımlarının mensup oldukları siyasal partilerin tutum ve davranışına göre değişebileceği ve “bütünşehir” modeliyle siyasi iktidarın yerelde merkezileşeceği bulgularına ulaşılmıştır.</p>
ARTICLE INFORMATION	ABSTRACT
<p>Submission Date : 04/02/2021 Accepted Date : 15/06/2021</p> <p>Keywords: Local Governments, Special Provincial Administrations, Bartın.</p>	<p>Duties, powers, and reasons for the existence of the special provincial administrations are discussed from the 19th century to the present. Law 6360, enacted in 2012, has triggered political, administrative, and social changes in the local administration system as it deems necessary to abolish the special provincial administrations in 30 metropolitan cities. This law has also opened up the debates on the future of whole special provincial administrations. The purpose of this research is to analyze the reasons for the establishment of special provincial administrations and their future. The research is based on interviews. The sample unit of the research is the members of the provincial assemblies. As a result of the analysis, it was found that the approaches of the members of the provincial council towards the</p>

* Bu makale 24-29 Ekim 2019 tarihinde Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi tarafından düzenlenen KAYFOR 17’de sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Öğr. Grv., Bartın Üniversitesi, Ulus Meslek Yüksekokulu, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-4787-4800>, e-posta: erdal.gurel@bartin.edu.tr

² Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0001-8716-4769>, e-posta: ozgur.onder@dpu.edu.tr

future of the special provincial administrations may change according to the attitude and behavior of the political parties they belong to and that the political power might be centralized locally with the new model.

1. Giriş

Yerel yönetimler, kamusal nitelikteki yerel hizmetleri, etkinlik ve verimlilik ilkelerine göre uygulamasıyla, yerel veya ulusal demokrasi kültürünün geliştirilmesi bakımından en temel yönetim basamaklarından biridir. Yerel yönetimlerin etkinliği, özellikle merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki koşullar, yapılanmalar veya görev-yetki paylaşımı, yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliği gibi ölçekler belirlemektedir. Genellikle akademik yazında, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiler, yerel yönetimlerin idari-mali boyutları ve işlevleri, kamu hizmetlerinin yerinde, etkin ve verimli kullanmak suretiyle yetki ve görevleri, yasal tarihsel süreçler ve reformlar tartışılan konu başlıklarıdır.

Türkiye’de yerel yönetimlerin, batı tarzı yapılanması, Tanzimat süreciyle ve Fransa örnek ülke alınarak merkeziyetçilik yaklaşımıyla kurulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, Ortaylı, Tanzimat bürokratlarının, ülkemizde yerel özerklik ve mahalli demokrasiyi yerleştirmek gibi bir niyetlere sahip olmadıklarını belirtmektedir. Bu dönemdeki amaç, eyalet idaresinin ıslahı, gelirlerin artırılması ve istikrarlı bir idari yapılanmanın kurulmasıydı (Ortaylı, 2012: 427). Merkezi hükümetin baskısı, mahalli idarelerin mali kaynaklarını, kadrolarını kontrol etme biçiminde gerçekleştirilen bu düşünsel çizgi bir gelenek haline dönüşmüştür (Ortaylı, 2012: 441).

Yerel yönetimler, merkezi idare dışında örgütlenen, yerel toplulukların kamu niteliğindeki müşterek ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, seçilmiş temsilcilerden meydana gelen, idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişilikleri olarak tanımlanır. Ulus devlet bilincinin ve merkezileşme sürecinin ortaya çıkışı, yerel yönetimlerin de gelişiminde katkı sağlamıştır. Dolayısıyla ülkelerin sosyo-ekonomik yapısı, tarihsel gelişim süreci, modern hukuk devleti algısı, demokrasi kültürü, yerel yönetim sisteminde belirleyici olan faktörlerden bazılarıdır. Başka bir deyişle, yerel olsun, genel olsun idari yapılar, ülkelerin siyasal, toplumsal ve ekonomik gelişme süreçleriyle birlikte oluşur, biçimlenirler (Keleş, 1993: 11). Bu nedenle, ne bütünüyle merkezden yönetim, ne de sadece yerinden yönetim esasına göre örgütlenmiş bir devlet bulunmamaktadır. Her ulus devlet, merkezden ve yerinden yönetim ilkelerini belirlerken kendi tarihsel ve toplumsal, siyasi şartlardan esinlenerek yapılanmaya gittiği görülebilir (Eryılmaz, 2018: 112). 2000’lerden itibaren küresel yönetsel-yerel yönetim

reformlarında, ademi-merkezileşme, özelleştirme, şeffaf ve hesap verebilir yönetim anlayışı ve katılımcı yurttaşlık liberal ideolojinin beklenen ve ulaşılması gereken nitelikleridir. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, ulus devletlerin demokrasilerine katkı sağlayacağı ve yerel yönetimlerin demokrasi okulu olacağı varsayılmıştır. Ancak, yerel yönetimlerin, demokrasi ile koşullandıran bu düşünsel ipoteği liberal yaklaşımdan gelmektedir (Güler, 2013: 34).

2012 yılında çıkartılan 6360 sayılı yasayla yerel yönetim reformlarındaki ilkelerin uygulanması, akademik yazında ve kamuoyunda tartışma potansiyeli yüksek geçmiştir. Bu yasa yerel yönetim sistemimizde yapısal değişikliklerle beraber toplumsal, siyasal gibi etkilere yol açmıştır. 6360 sayılı yasanın ardından Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sistemi ile yerel yönetimler üzerinde tekrar yapılanma-değişim yer alacağı kamuoyunda paylaşılmış ve 51 ilinde büyükşehirlerde olduğu gibi “bütünşehir” hizmet verilmesinin önünün açılması için yerel yönetim reformu gündeme gelmiştir (www.posta.com, 2019). 6360 sayılı yasayla belediye yönetim sistemi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne benzetilerek, büyükşehir belediye başkanının yetki alanı arttırılmış, yerelde güçlü başkanlık sistemiyle koordinasyon sorununa çözüm olarak “bütünşehir modeli” önerilmiştir. Belediyelere uygulanan 5393 ve 5216 sayılı kanunlarla belediyenin yürütme organı olan başkanlık modeli ve getirilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile başkanlık modeli benzetilmiştir (Salihoğlu, 2019: 27).

Yerel yönetim reformu taslağına göre, nüfus sınırı şartı olmadan 30 büyükşehirin dışında kalan iller ‘bütünşehir’ sayılacak ve büyükşehirlerde olduğu gibi tüm belde belediyeleri kapanarak, il belediyesine bağlanacaktır. ‘Bütünşehir’ uygulamasına geçilerek, illerdeki ‘merkez ilçe’ statüsünün son bulması, illerde belde belediyeleri ve köy muhtarlıkları kaldırılması öngörülmüştür. İl özel idareleri aracılığı ile verilen hizmetler kaynaklarıyla birlikte büyükşehir belediyesine geçecektir. Hükümet yetkililerin açıklamalarına göre, ‘bütünşehir’ düzenlemesinin gerekçesi; büyükşehir olmayan yerlerde, il özel idareleri ile belediyeler arasında koordinasyon sağlanamaması, bürokrasiden kaynaklı sıkıntılar yaşanmasıdır. Bu düzenleme ile merkez ilçe yapılanması kalkacağı için, şehrin tüm hizmetlerinden belediye sorumlu olacaktır. Yeni düzenlemeyle belediyelerin gelirleri arttığından, kamu niteliğindeki hizmetlerin gerçekleştirilmesinde sıkıntılar yaşanmayacağı ileri sürülmektedir (www.cumhuriyet.com.tr, 2019). Yukarıda sayılan bütünşehir modeli gerekçeleri, 6360 sayılı yasanın gerekçelerinde de görülmüştür. Dolayısıyla, idari parçalanmışlıkları ortadan kaldırmak, küçük ölçekli yönetimlerin artışıyla hizmetlerin uygulanmasındaki israfları, bürokratik engelleri, siyasi çatışmayı ortadan kaldırarak, yetki ve

sorumlulukları tek elde il belediyesinde toplanıp, etkili ve verimli sonuçlar almak amaçlanmıştır.

2. İl özel İdareleri ve 6360 sayılı Yasanın Etkisi

Yerel yönetimler, 1982 Anayasası 127. maddesinde, il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişilikleridir. Yerel yönetimler ile ilgili kanunlarda belirtildiği üzere köy yönetimleri, köy halkının ihtiyaçlarını belediyeler, kent ve kasaba (belde) halkının ihtiyaçlarını karşılarken, il özel idareleri il halkına yönelik ihtiyaçları karşılamakla sorumludur. Bu nedenle, il özel idareleri, belediye gibi mekânsal yönetim birimi değil, birden fazla yerleşmeyi ve yerleşme olmamış boş toprakları kapsayan, alan yönetimidir (Güler, 2010: 284-285).

İl özel idareleri, anayasal dayanağı olan bir kuruluştur. Anayasanın 127. maddesinde sayılan mahalli idarelerden ilden kastedilen il özel idarelerden başkası değildir (Gözler, 2013: 3). 5302 sayılı kanunda il özel idareleri, il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan idari ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişilikleridir. İl özel idareleri, ilin kurulmasına dair kanunla kurulur ve ilin kaldırılmasıyla tüzel kişiliği sona ermektedir. Ancak bu hüküm, 6360 sayılı yasa, 30 büyükşehirde il özel idarelerinin kaldırılmasını gerekli kılmış ve istisnai niteliğe dönüştürülmüştür. Dolayısıyla, Türkiye’de il özel idarelerinin kaldırılmasını öngören bir kanun, Anayasa m.127/1’e aykırı olmakta ve Türkiye’de il özel idaresi kamu tüzel kişiliği kaldırılacaksa bunun Anayasa değişikliği yoluyla yapılması gerekmektedir (Gözler, 2013: 4).

İl özel idarelerinin, cumhuriyetin kuruluşundan günümüze varlığı, hizmet alanı, yetki ve sorumlulukları, merkezi yönetim ile ilişkileri, yönetsel durumu ve yeri bakımından tartışılmalıdır. 1930-1945 yılları arasında kalan ilk dönem, yerel yönetimlerde il özel idarelerinin ağırlıklı olduğu yıllardır. İl özel yönetimleri üstlendiği görevler ve yapısı, yerel düzeyde merkezin temsilcisi olma özelliği ağırlıktadır (Güler, 2013: 219). Ancak 1960’lı yıllarda il özel idarelerinin temel görevleri olan sağlık ve sosyal yardım, eğitim ve öğretim, bayındırlık, tarım ve hayvancılık, ticari işler gibi sorumlulukları bakanlıklara devri, il özel idarelerinin varlık sorunlarını ortaya çıkarmıştır. 1970 ve 1980’li yıllarda artık işlevi kalmadığı için kaldırılması savunulmuştur (Güler, 2010: 286) Bu dönemlerde, il özel yönetimlerinin, merkeze aşırı bağımlılığı ve uzantısı konumunda olduğu gibi gelirleriyle personel ve hizmet durumunda yetersiz konumlandığı gerekçesiyle açıklanmıştır.

İl özel idaresinin Osmanlı'ya dayalı olarak 1864 yılında çıkarılan Vilayet Nizamnamesi ile 1913 tarihli "İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkat"ı geçirmiştir. 1987 yılında yapılan değişiklikle 3360 sayılı kanunla il özel idaresine işlerlik kazanılmış ve 22 Şubat 2005 tarihinde 5302 sayılı il özel idaresi kanunu gerçekleştirilmiştir (Eryılmaz, 2018: 192). Bu kanunla il özel idarelerinin işlevselliği, özerkliği artırılarak varlık nedeni tekrar kabul görmüştür. 3360 sayılı yasayla il özel idarelerinin vali, il özel idaresinin yürütme organı iken il genel meclisi ve il daimi encümeni karar organıydı. Dolayısıyla merkezi idarenin, organların karar ve eylemlerinde bir takım denetleme imkanları vardı. İl genel meclisinin bütün kararlarının önce valinin onayından geçme zorunluluğu, bütçesinin İçişleri Bakanlığı'nın onaylaması gerekliliği, il genel meclisinin borçlanma gibi kararların bakanlığın onayına tabi tutulması, bu denetimin yansımalarıydı (Parlak ve Doğan, 2019: 214-215).

5302 sayılı yasayla organlar arasındaki sıralama değişmiş, önce meclis sonra encümen ve en son vali sayılmıştır. Bu yasayla valinin elinden il genel meclis başkanlığı alınmış, meclis başkanlığı kurumu getirilerek meclis başkanının il genel meclisi üyeleri arasından seçilmesi, meclis gündemini hazırlama yetkisinin validen alınarak (valinin önerdiği hususlarda gündeme alınır) meclis başkanına verilmesi kabul edilmiştir. Organlar arasındaki ilişkiler meclis lehine ve vali aleyhine bir değişikliği getirmiştir (Güler, 2005: 107-108). Daha önceki il özel idare müdürünün görev ve sorumlulukları, il özel idaresinde oluşturulan genel sekreterlik konumuyla denkleştirilmiştir. Genel sekreterlik, il özel idaresi hizmetlerini vali adına ve onun emirleri yönünde mevzuat hükümlerine, il genel meclisi ve il encümeni kararlarına, il özel idare amaç ve politikalarına, stratejik plan ve yıllık çalışma programına göre düzenlemekte ve yürütmektedir.

2000'lerdeki liberal demokrasi reformlarının etkisiyle 5302 sayılı il özel idaresi yasasında yerel demokrasiye katkı sağlayacak, yerel katılımı arttıracak süreçlere yer verilmiştir. Daha önce il genel meclisi yılda iki kez 40 gün süreyle toplanırken değişiklikle beraber her ay toplanması ve halka açık olması sağlanmıştır. İlgili komisyonlara, kamu-sivil toplum paydaşlarının oy hakkı olmaksızın alanlarına giren konularda toplantılara katılarak görüş bildirmeleri sağlanmıştır. Bununla birlikte özel idare teşkilatı ve ildeki kamu kurum ve kuruluşlarının birim amirleri gündemdeki konularla ilgili olarak meclis toplantılarına davet edilebilir ve kendilerinden bilgi alınabilmektedir. İl genel meclisi üyeleri, gündem ve komisyon kararlarının katılımıyla beraber soru, genel görüşme ve faaliyet raporunun değerlendirilmesin hususunda sorumlulukları bulunmaktadır.

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanunla 30 ilde il özel idareleri kapatılmakta, dolayısıyla il özel idarelerinin %36'sı ilga edilmektedir. Bu kapsamda, il genel

meclisleri ve temsili organlar kaldırılmış, “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” na göre yerel yönetimlerin tüzel kişilikleri ortadan kaldırılması için orada yaşayan halkın oylaması yoluyla rızasının aranma şartı yok sayılmıştır (Mutlu, 2013: 18). İl özel idarelerinin daha önce genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı % 1 üzerinde iken bu yasayla % 0.5’e çekilmiştir. Oysaki Anayasa’nın 127. maddesinde öngörülen, “yerel yönetimler görevleriyle orantılı gelir kaynaklarının sağlanması” vurgulanırken bu gelirler düzeyi, kendilerine verilen görevleri yerine getirmekte zayıf kaldığı tespiti yapılmıştır (Parlak ve Doğan, 2019: 214).

6360 sayılı yasayla 2004 yılından beri İstanbul ve Kocaeli’nde uygulanan bütüncül model yaygınlaştırılmıştır. Büyükşehir il sınırları içinde yer alan ilçe belediyelerinin sınırları, bu ilçenin mülki sınırlarıyla eşleşmiş ve büyükşehir belediye başkanı seçiminde seçim çevresi il sınırı kabul edilmiştir (Keskin, 2012). Büyükşehir il mülki sınırı belediyenin mekânsal ölçeği genişletilerek eşleştirilmiş, yerel halkın kendi kendini yönetme hakkı ellerinden alınarak ölçek ekonomisinin hizmetlerde etkinlik ve verimlilik gerekçesi ortaya konulmuştur. Sonuçta, il özel idaresinin kaldırılmasıyla il idaresinden ayrı olarak il belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere iki kademeli belediye modeli ortaya çıkmıştır (Güler, 2012: 1-4). Yeni sistemle, büyükşehirlerde belediyelerin ilçe belediyelerine göre mali ve idari bakımdan üstünlüğü görülmektedir. Bu modelin en büyük dezavantajı, alt ve üst kademe belediyeler arasında ve alt kademenin kendi arasında anlaşmazlıklara ve çatışmaya yol açabilmesidir. İki farklı iktidar alanı arasında yetki ve bölüşümün iyi yapılandırılmamış olması, işbirliği kültürünün gelişmemesi, çatışmayı besleyebilecektir (Arıkboğa, 2018: 373).

6360 sayılı yasa, köylerin tüzel kişiliğini kaldırarak, bunları mahalleye dönüştürmekte ve bu mahalleleri de bir büyükşehir belediyesi içinde yer alan bir ilçe belediyesine bağlamaktadır (Gözler, 2013: 23). Mahallelerin tüzel kişilik sahibi olmaması ise kırdaki insanın temsil ve katılım yönünden uzaklaştırıcı bir problem ortaya çıkarmıştır. Öte yandan köy ve kent farklı sosyo-kültürel, ekonomik vs. nitelikleri olan yerleşim mekanlarıdır. Bu yasayla bütün kır yok edilmekte, köyler mahalleye dönüştürülerek kentlileştirilmeye çalışılmaktadır (Mutlu, 2013: 20). Kırsal yerleşmelerin, hem coğrafi hem de iktisadi özellikleri açısından kentsel altyapı gerektiren “belediye hukuku” ile yönetilmesi sorunludur. Kırsal sosyoekonomik yapıya kentsel yönetim kılıfını giydirmek, toplumsal pratikte kan uyuşmazlığına yol açabilir (Güler, 2012:4-5).

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, il özel idarelerinin mevcut konumu ve işleviyle “bütünşehir modeli” kapsamında geleceğini konu almaktadır. Bu tür bir yönetsel reform, yerel yönetim sisteminde ne tür değişiklikler getirecektir? Belediyenin kent ölçekli yönetim anlayışı, il özel idareleriyle özdeşleşmiş olan kırsal alan ihtiyaçlarını karşılayabilecek midir? İl özel idarelerinin mevcut sorunları nelerdir, neler yapılmalıdır? Bütünşehir modelinde, kapatılması planlanan il özel idarelerinin karar organı olarak il genel meclis üyeleri bu duruma nasıl yaklaşmaktadır? Yukarıda yer alan sorular, çalışmanın temel sorunsalı ve analiz çerçevesini ortaya koymaktadır.

Araştırma, amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüte dayalı örneklemedir. Amaçlı örnekleme yönteminde, ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:140). İl özel idaresi, il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişidir. İl özel idaresinin karar organı, il genel meclisidir. İl genel meclisi, mahalli idare seçimleriyle oluşturulan, siyasi temsilciler olarak hizmetlerin önceliğini belirleyen karar organı olması sebebiyle il özel idaresinin karar organı örnekleme seçilmiştir.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze görüşmeye (mülakata) dayalıdır. Çalışmanın verileri, ekte yer aldığı şekliyle yarı-yapılandırılmış görüşme formunun araştırmacı tarafından geliştirilen “Bartın İl Özel İdaresi Görüşme Formu ” ile toplanmıştır. Çalışma, görüşme formuna uygun nitelikte yüz yüze yapılarak veriler, bilgisayar ortamında görüşme metinlerine dönüştürülmüştür. Verilerin rapor haline getirilmesinde, “betimsel analiz yaklaşımı” kullanılmış, dolayısıyla görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları, düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256).

Çalışmada oluşturulan soruların, mülakat görüşmeleri, 2019 tarihi Eylül ayı toplantısında diğer bir ifadeyle Eylül ayının ilk haftasında gerçekleştirilmiş, bu nedenle görüşlerin zamanla değişeceğinden çalışma, görüşme yapılan zamanla sınırlıdır. Diğer bir sınırlılık, görüşme yapılan kişilerin samimi ve doğru cevaplar verdiği varsayımdır. Bir meclis üyesiyle görüşme süresi, ortalama 45-50 dakikada gerçekleşmiştir. Görüşme ile elde edilen verilerin kaydedilmesinde “not alma yöntemi” kullanılmış ve görüşme formundaki yanıtlar, yazılı metin aracılığıyla kayda alınmıştır. Görüşme formu yaklaşımıyla görüşmeci, önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak hem önceden hazırlamış olduğu soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı

bilgi edinme amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahip olmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013:180).

4. Araştırmanın Bulguları ve Yorumlanması: Bartın İl Özel İdaresi

Bartın, 1920 yılında Zonguldak Mutasarrıflığına bağlanmış ve 1924 yılında Zonguldak'ın il olmasıyla birlikte bu ilin ilçesi haline gelmiştir. 07 Eylül 1991 tarihinde 28.08.1991 tarih ve 3760 sayılı yasayla il statüsüne kavuşmuştur. İl özel idaresi de, aynı tarihte ilin kurulmasına dair kanunla kurulmuştur. Bartın ili, merkez ilçe, Kuruçayışile, Amasra ve Ulus ilçelerinden meydana gelmektedir. Bartın il özel idaresinin misyonu, Bartın ili; kültür ve turizm, çevre ve sağlık, sosyal hizmetler, tarım, içme suyu, altyapı, imar ve iskân, gençlik ve spor, ulaşım, eğitim alanlarında fiziki, beşeri ve sosyal ekonomik gelişimini sağlamaktır. Bartın il özel idaresinin vizyonu ise, güvenilir, yaşanabilir ve bölgesinde lider bir Bartın olarak tanımlanmıştır.

Tablo 1. İl Özel İdaresinin Organları

İl Genel Meclisi (Karar Organı)	İl Encümeni (Yürütme Organı)	Vali (İl Özel İdaresinin Baş ve Tüzel Kişiliğin Temsilcisi)
----------------------------------	------------------------------	---

Tablo 2. İl Genel Meclisi Parti Dağılımı

Parti Dağılımı	Mevcut İl Genel Meclisi Üye Sayısı	Görüşme Yapılan İl Genel Meclis Üyeleri
Ak Parti	8	2
Cumhuriyet Halk Partisi	3	2
Milliyetçi Hareket Partisi	1	1

4.1. İl Özel İdarelerinin Varlık Gerekçesi ve Yerel Hizmetlerin Sınıflandırılması

5302 sayılı İl özel idaresi kanunu 6. maddesinde görev, yetki ve sorumlulukları belirtilmiştir. Buna göre, il özel idarelerinin mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla gençlik ve spor sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni planı, bayındırlık ve iskan, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmetler, yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanması ilişkin hizmetleri il sınırları içinde ve belediye sınırları

dışında ise imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri yapmak üzere görev ve yetkilidir. Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları, ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle ilgili hizmetleri gerçekleştirmesini isteyebilmektedir.

Yapılan görüşmelerde il özel idaresinin varlık gerekçesi veya en temel işlevi, kırsal alan yönetimidir. Siyasal parti farkı gözetilmeksizin meclis üyelerine göre, il özel idareleri, belediye sınırları dışında altyapı, içme suyu, yol gibi temel yaşam ihtiyaçlarının iyileştirilmesine katkı sağlamak için vardır. Nitekim meclis üyeleri bu durumu: “*Kırsal alana ulaşım, içme suyu, yol yapımıyla halka rahat yaşam götürmek*”, “*insanların yaşam kalitesini arttırmak*” için il özel idareleri önemlidir, ifadeleriyle açıklamışlardır. Bununla birlikte, köy hizmetlerinin il özel idarelerine devredildikten sonra kırsal alan yönetimi, il özel idareleri için öncelikli hizmet ve sorumluluk alanı olduğu belirtilmiştir. Yerel hizmetlerin halka en yakın kuruluşlarca yapılması, yerellik ilkesinin bir gereğidir. Yapılan görüşmelerde, yerel yönetimlerde kamu ihtiyaçlarını karşılayan kurumlar belediyeler, merkezdeki yerleşimlere hizmet taşıdıkları belirtilirken il özel idarelerinin, köydeki hizmetlerin götürülmesinde asıl sorumlular oldukları vurgulanmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi il özel idarelerinin il sınırları içinde genel hizmet görev ve sorumlukları da mevcuttur ancak yapılan görüşmelerde il özel idarelerinin, köyler üzerinde kapsayıcı idari bir organ olarak görüldüğü söylenebilir.

4.2. İl Özel İdarelerinin Sorunları

İl özel idareleri, il sınırları içinde birçok görev ve sorumlulukları olmasına rağmen bu hizmetlerle orantılı, mali-finansal kaynaklara ulaşamaması, il özel idarelerinin birincil sorun alanıdır. Yerel yönetimlerin, yeterli finansal kaynaklara sahip olması, onların özerkliğinin yerellik ilkesi gereğince kendi kendilerine karar almaları gerektiren durumlardan biri olmaktadır. İl özel idarelerinin gelirleri, öz kaynak gelirleri, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar, devlet yardımları, borçlanma, para cezaları gibi sınıflandırılmaktadır. İl özel idarelerinin daha önce genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı %1 üzerinde iken 6360 sayılı yasayla %0.5'e çekilmiştir. Oysaki Anayasa'nın 127. maddesinde öngörülen, “yerel yönetimler görevleriyle orantılı gelir kaynaklarının sağlanması” vurgulanırken bu gelirler düzeyi, kendilerine verilen görevleri yerine getirmekte zayıf kalmaktadır (Parlak ve Doğan, 2019: 214). İl özel idarelerine ait vergi gelirleri yok denecek kadar azdır çünkü özel idarelerde belediyelerde olduğu gibi vergi ve harç toplama konusunda yetki verilmemiştir. Öte yandan il özel idarelerinde, nitelikli uzman personel sayısındaki azlık, hizmetlerin ve

çalışanların siyasi önceliklere göre uyarlanması, hizmette etkinlik ve verimliliği engelleyen etkenlerdedir (Çetin, 2009: 254). İl özel idarelerine verilen birçok görev, hem belediyelere hem merkezi yönetime de verildiğinden il bütününde hangi görevlerin il özel idarelerinden beklendiği net olarak belirlenemediğinden yetki sorunsalı yaşanmaktadır (Koçak ve Kavsara, 2012: 82).

Yapılan görüşmelerde il genel meclisi üyeleri, il özel idaresinin finansal ve personel açısından yetersizliğini belediye kurumlarına kıyasla yaptıkları görülmektedir:

“Özel idarelerin belediyeden daha fazla hizmet ve sorumluluk alanı var ama bütçesi daha azdır”

“Merkezi hükümet, il özel idarelerine üvey evlat gibi davranıyor”

“Gelirlerimiz az ama büyük işler yapmaya çalışıyoruz. Personel işlemleri, makine ekipman ihtiyaçları bütçeye göre yapmaya çalışıyoruz, yetmiyor”

“Teknik uzman personel sayısı az, şoför yetersiz, hizmetler aksıyor”

“Büyükşehir belediyesi ile il özel idareleri arasında ödenek ayrımı yapılıyor, insanlar arasında neden ayırım yapılıyor, bütçeye göre davranmak zorundayız”

Bununla birlikte bir meclis üyesi, çalışma ve hizmet gerekliliklerinden sorunsal nitelikler değil, diğer il özel idarelerinde olmayan yapıcı niteliklerinden bahsetmiştir: *“İl özel idaresi ve il genel meclisi uyumlu çalışmaktadır. Güzel şeyler ortaya çıkarıyoruz. Beton santrali, güneş enerjisiyle elektrik üretimi yapıyoruz, parke taşı yapıyoruz, köylere hizmet götürüyoruz. Büyükşehir olan yerlerdeki sistemi biz burada uyguluyoruz”*

Eylül ayı il genel meclisi toplantısında, il genel meclis başkanı, Eylül ayı toplantıları döneminde karara bağlayacak oldukları meclisin gündeminde olan içme suyu ve kanalizasyon alt yapı tesisleri ile il özel idarelerinin görev ve sorumluluk alanında yer alan evsel atıkların toplanması ve taşınmasıyla ilgili mecliste çıkartılacak yönetmelikler hakkında açıklamalarda bulunmuştur. İl genel meclis başkanı, özel idarelerin kanunla kendilerine verilen her iki görevi çok daha hızlı ve etkin bir şekilde yapabilmesini sağlayacak olan yeni yönetmeliklerin hazırlandığını, bu kapsamda hazırlanan içme suyu ve kanalizasyon yönetmeliği ile özel idarelerin kaynaklarıyla yapılan tüm tesislerin çok daha verimli hale getirmeyi hedeflediklerini belirtmiştir. Mevcut sistemin muhtarlıklarca iyi niyet çerçevesinde işletilmeye çalışıldığını fakat bugünkü gelinen noktanın bazı köylerde işletme kaynaklı sıkıntıların yaşandığını, bu konuda muhtarları da mağdur etmeden özel idare kendi yapmış olduğu tesisleri çok

daha profesyonel bir işletme anlayışıyla vatandaşları sürekli ve ucuz kullanabileceği su kaynaklarını onların hizmetine sunabilmenin önünü açacak çalışmaları da yaptıklarını ifade etmiştir (<http://www.bartinozelidare.gov.tr>, 2019).

4.3. İl Genel Meclisi ve Gündemi

İl genel meclisi, il genel meclisince belirlenecek bir aylık tatil hariç her ayın ilk haftası meclis tarafından önceden belirlenen günde mutlak toplantı yerinde toplanmaktadır. İl genel meclisi toplantıları halka açıktır fakat meclis başkanı veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli önerisi üzerine, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kapalı oturum yapılmasına karar verilebilir. 29 Mart 2019 mahalli idare seçim sonuçlarına göre, Bartın il genel meclisinde 11 erkek üye ve 1 kadın üye olmak üzere 12 üye bulunmaktadır. İl genel meclisinde, 8 Ak Parti, 3 Cumhuriyet Halk Partisi ve 1 Milliyetçi Hareket Partisi üyesi yer alır.

Yapılan görüşmelerde, il genel meclisi gündemi ve kararlarının hemen hemen “oy birliği” ile alındığı tespit edilmiştir.³ Nitekim muhalefet partisinden bir üye; “*burası siyaset yapılacak yer değil, çöp konusu, hizmet konusu, Bartın menfaati için*” olduğunu belirtmiştir. İl genel meclisi başkanlığı seçiminde de oybirliği ilkesi kabul görmüştür. Üyelerin, parti farklılıkların, siyasi çatışmalardan ziyade meclis kararlarında birlikte hareket ettikleri ve sorumlulukları paylaştıkları görülebilir. Bu sayede meclis üyelerini kendileri yönetsel kararlarda etkin görmektedir: “*Plan, bütçe komisyonu üyesiyim, ödeneklerle ilgili işlemleri derinlemesine çalışıyoruz. İdareyle işbirliği içerisinde birlikte çalışıyoruz*”.

İl genel meclisi başkanı:

“*2005 yılında çıkarılan 5302 sayılı özel idare yasasının yerinden yönetim anlayışını öncelemiş bunun yanında birçok yeniliği de beraberinde getirmiş, bu yenilikler sayesinde birçok yetkinin yerele devri sağlanarak özel idarelerin güçlü bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu yapıyı güçlü kılan en önemli yenilik ise özel idarelere 5 yıllık hedefler koyan, çalışma ve yatırım programlarının bu hedefler doğrultusunda yapılmasını zorunlu hale getiren stratejik planlardır.*”

İl genel meclis üyelerine göre il genel meclisi toplantılarına yerel halkın yeterince katılmadığı, ilgi göstermediği belirtilmiştir. Genellikle toplantıya katılanların, kendilerini doğrudan ilgilendiren konular olduğunda aktif katılım gösterdikleri ifade

³ Bartın il genel meclisi tutanaklarında, yüksek oranda meclis kararlarının “oy birliği” ile alındığını görebilirsiniz. Bkz. http://www.bartinozelidare.gov.tr/kurumlar/bartinozelidare.gov.tr/il_genel_meclisi/2019/mecliskararlari/Ekim_Kararlar.pdf

edilmiştir. İl genel meclis üyeleri, vatandaşlar için il genel meclisi kararlarını kendi internet sitelerinde ilan ettiklerini ve basın yoluyla duyurdukları ve ilgili komisyonlara uzman kişilerden bilgi almak maksadıyla gelenlerin olduğu tespit edilmiştir.

İl genel meclisi gündemi, meclis başkanı tarafından belirlenir. Valinin önerdiği hususlarda il genel meclisin toplantısında gündeme alınmaktadır. İl genel meclisi üyeleri de il özel idaresine ait işlerle ilgili konuların gündeme alınmasını önerebilmektedir. Yapılan görüşmelerde gündem maddelerinin bürokrasiden, idari yapılanmadan ilgili müdürlüklerden geldiği söylenebilir.

4.4. İl Genel Meclisi ve Valinin Konumu

Vali, il özel idaresinin başıdır. 5302 sayılı yasayla, il özel idaresi organları arasındaki sıralama değişmiş, önce meclis, sonra encümen ve en son vali sayılmıştır. Bu yasayla valinin elinden il genel meclis başkanlığı alınmış ve meclis başkanlığı kurumu getirilerek, meclis başkanı il genel meclisi üyeleri arasından seçilmesi, meclis gündemini hazırlama yetkisi validen alınarak (valinin önerdiği hususlarda gündeme alınır) meclis başkanına verilmesi kabul edilmiştir. Organlar arasındaki ilişkiler meclis lehine ve vali aleyhine bir değişikliği getirmiştir (Güler, 2005: 107-108).

Yapılan görüşmelerde il genel meclisi ve vali arasındaki durum ve yaklaşımlar, parti farklılığına göre değiştiği tespit edilmiştir. Nitekim CHP’li meclis üyeleri:

“Valinin görev ve yetkileri daha fazla, idari yapılanmada sekreter valiye bağlı, arızalı bir sistem var, atanan olarak atanmışa karşı sorumlu, biz ise seçilmiş olarak halka karşı sorumluyuz, il genel meclisi yetkileri artırılmalı, valinin yetkileri azaltılmalıdır”

“İl özel idarelerinin, merkezi yönetime direk bağlı olduğunu düşünüyorum, belediyeler gibi özerk değil, KÖYDES’e hükümetin takdirine göre yardım azaltılabilir”

MHP’li bir üye ise il özel idarelerinin 5302 sayılı yasa ile misyonu ve vizyonun değiştiğini, 2005 yılı öncesinde merkezi yönetimin teşkilatına bağlı olduğunu ancak 5302 sayılı yasayla valinin yürütme organı olarak uygulama süreçleriyle ilgilendiğinden kaynakların ve hizmetlerin etkin kullanımda rol oynadığını belirtmiştir. Aynı yaklaşım Ak Partili üye tarafından da yapıldığı görülmüştür: *“Valinin kararlarda etkisi yoktur, vali-meclis ilişkisi uyumludur, 2005 öncesi özel idare valiye bağlı müdürlüktü.”* Ancak aynı üye, 2005’teki yasal değişikliği önemli bir adım olduğunu ancak yetersiz olduğunu belirtmiştir: *“İl özel idareleri %100 yerinden yönetim diyemeyiz. Valinin durumu buna*

engeldir. İl genel meclisi 2005 yılından önce semboldü, şimdi meclis yetkili, daha demokratik ortam geliştirildi ama yeterli değil, iyileştirilebilir”

4.5. Bütünşehir Modeliyle İl Özel İdarelerinin Geleceği

6360 sayılı yasanın gerekçelerinde, hizmetlerin tek merkezde toplanarak, ölçek ekonomisi aracılığıyla hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalitenin yükseltileceği, daha az kaynak ile daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale geleceği vurgulanmıştır. 2013 yılında dönemin Başbakanı Erdoğan’ın bir çalıştayda kent sınırını, büyükşehir belediyesi sınırı haline getiren “bütünşehir” uygulamasını 30 büyükşehir belediyesinin ardından 51 ilde de uygulanacağını söylemesiyle bütünşehir modeli kamuoyunda tartışmaya açmıştır (Alıcı, 2015: 13). 6360 sayılı yasayla yapılan il yönetimi reformu, 51 il belediyesi içinde aynı ilke ve yaklaşımların uygulanması bakımından gündemde kalmıştır.

Bütünşehir kapsamında il özel idarelerinin kapatılarak, belediyelere devredilmesi düzenlemesi için siyasal parti üyeliklerine göre il genel meclis üyelerinin tutumları, görüşleri değişmektedir. Ak Parti ve MHP’li meclis üyelerine göre, il özel idarelerinin kaldırılması, kentte çift başlılığı ortadan kaldıracak, kendi alanında uzman ilgili müdürler istihdam edilerek, belediye gelirleri de artacağından, hizmetlerin kalitesi de artacaktır. Öte yandan bu sisteme geçmek için de, öncelikle imar problemlerini çözerek bu reformların yapılması uyarısında bulunmuşlardır:

“İl özel idarelerini kaldırmak zor biliyorum ama hizmetlerin daha kaliteli sunulması için şart, özel idarelerin kaldırılması gerekir”

“Belediye gelirleri yüksek, il özel idarelerine ruhsat harcı ödenmiyor”

Ayrıca, il özel idarelerindeki ilgili uzman personellerin, temsilcilerin, kaynakların belediye yönetimlerine veya organlarına geçmesiyle, belediye yönetimi ve il özel idare organları arasında yeni oluşturulan belediye kurumu içinde, uyum ve koordinasyon sağlanarak nitelikli hizmet sunulacağı belirtilmiştir. *“Belediye daha küçük kent merkeziyle ilgileniyor, belediyeler küçük bakıyor” “il genel meclis üyeliğinde olduğumuz gibi belediye meclis üyeliğinde bulunacağız.”* Dolayısıyla, İl özel idarelerinin kaldırılması olan olumlu bakış, üyelerin il özel idarelerinin devrine bağlı olarak şartlandığı belirtilebilir.

Cumhuriyet Halk Partili meclis üyelerine göre, il özel idarelerinin kaldırılmasında yatan temel etken siyasi hesaplar ve ilişkilerden kaynaklanmasıdır:

“Bu durum siyasi işlev için yapılmak isteniyor, Bartın’da o zaman belediyeyi de hükümet, merkezi idare kazanmış olur. Yerelde

merkezileşme gerçekleşir, oy alma kaygısıyla hizmetlerde aksaklıklar olabilir”,

“Bu sistem büyükşehirde faydalı olabilir ama diğer belediyelerde hizmet sıkıntısı yaşanır. Bir köyde 40 kişilik oyu olan yere yol, hizmet götürüleceğini düşünmüyorum, oy potansiyeli olan yerlere hizmet götürülür, il özel idarelerinin böyle bir kaygısı yok”

Mahalli nitelikteki kamu hizmetlerinin giderilmesinde belediye ve il özel idaresinin ana aktörler olarak görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bartın’da belediye başkanlığı ve il genel meclisindeki çoğunluğa sahip üyeler, farklı partilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla, belediye yönetiminin ve il genel meclisindeki bu farklılık, hizmetlerin yerinde-etkin ulaşılmasında bazı sorunları, çatışmayı ve ikilemi ortaya çıkartabilmektedir. Farklı partilerden il genel meclisi üyelerine göre:

“Belediye başkanı yetkilerinden dolayı kendi inisiyatifleriyle kararlar veriyor, koordinasyon sorunu yaşanıyor”,

“İl özel idaresi, belediye yönetimi bir şey yapması çok zor,”,

“Siyasi farklılıklarımızdan hizmet sorunu yaşanıyor. Belediye bazı alanları mücavir alan olarak ilan ediyor. Neye göre buna karar veriyor? Bize göre siyasi çıkar, ekonomik ilişkilerden kaynaklıdır”,

“Mücavir alan için yasada boşluk var, hizmeti kim verecek netlik yok, il özel idaresi belediye yetki kargaşası var.”

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, yerel yönetim sistemi üzerinde köklü bir değişiklik meydana getirmemiştir. Kamu tüzel kişilikleri, kanunla veya cumhurbaşkanı kararnamesiyle kurulur maddesi ve yerel yönetimlerin belirli kamu hizmetlerini görülmesi amacıyla kendi aralarında birlik kurma, izni cumhurbaşkanına bağlanmıştır. Valiler, ilin genel idaresinden Cumhurbaşkanına karşı sorumlu olduğu gibi yerinden yönetim türü olan il özel idaresinin de başıdır. Ancak yerel yönetim sisteminde, Valilerin doğrudan sorumluluğu bulunmamakta, diğer bir ifadeyle merkezi idareyle arasındaki ilişki asıl olarak işlevini sağlamaktadır. Yapılan görüşmelere göre, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin yerel yönetimler nezdinde ve il özel idarelerinin işleyişinde, bürokratik yapılanmasında herhangi bir değişiklik olmadığı ve bu değişikliğin etkisini görmek için henüz erken olduğu belirtilmiştir.

5. Sonuç

2019 yılı mahalli idare seçimlerinde Ankara ve İstanbul gibi Büyükşehir Belediye Başkanlıkları siyasi iktidardan başka partilere geçmiş ancak buna karşın siyasi iktidar ilçe belediye başkanlıklarını çoğunluk olarak kazanmıştır. Bu bağlamda, büyükşehirlerdeki bazı yetkilerin ilçe belediyelerine devredilmesi konusunda yasa hazırlıkları da kamuoyunda yer almaya başlamıştır. Dolayısıyla, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarındaki dağılım ve il özel idarelerinin kaldırılması gibi konuların daha çok parlamentoda çoğunluğa sahip siyasi otoritenin tutum ve davranışlarına göre değişikliğe uğradığı görülebilir. 2012 yılında 6360 sayılı yasayla büyükşehirlerde kabul edilen özel yönetim biçimi, 51 il yönetimi içinde tartışılmış, gündemde kalmış fakat ileri bir adım atılmamıştır.

Yerel yönetimlerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile yerel halka referandumla sorulmasını önerirken yerel reform sürecinin siyasi tercih ve belirleyiciliklerle oluştuğu görülmüştür. Yapılan çalışmada görüleceği üzere, il genel meclisi üyelerinin siyasal partilerine göre il özel idarelerinin geleceğine dair düşünceleri de değişmektedir. Ak Parti ve MHP'li il genel meclis üyelerine göre, il özel idarelerinin kaldırılması yerel düzeyde çift başlılığı ortadan kaldıracak ve hizmetler etkin şekilde yürütülecektir. Ancak CHP'li meclis üyeleri tarafından ise il özel idarelerinin kaldırılmasının altında siyasi hesaplar ve kaygılar olduğu tezi ileri sürülmüştür.

İl özel idarelerinin 30 büyükşehirde kaldırılmasıyla eyalet sistemi tartışmaları akademik ve siyasi alanın gündemine kısa süreli de olsa girmiştir. Tüm bu tartışmalarla birlikte il genel meclisi üyeleri, il özel idarelerinin kaldırılmasıyla, eyalet sistemi veya bölge yönetimine geçilmesine dair kaygıların karşılığının olmadığını ifade etmekte ancak “siyasi iktidarın yerelde merkezileşeceği” noktasında da birleşmektedirler. Bu durumda merkezi hükümetler, yerel düzeyde siyasi otoritesini güçlendirecek mekanizmaları da kurabilirler.

İl genel meclis üyelerine göre, 5302 sayılı yasayla karar organı, daha demokratik, işlevsel ve etkin niteliklere kavuşturulmuştur. Öte yandan yapılan görüşmelerde, il özel idarelerinin belediyelerden farklı olarak kır ve kent boyutuyla hizmetlerin bütüncül ve il genel meclisi kararlarında görüleceği üzere siyasi çatışmalardan uzak, işbirliğine dayalı yürütüldüğü söylenebilir. Bununla birlikte il özel idaresinin görev ve sorumlulukları fazla olmasına rağmen bütçenin, kamusal ihtiyaçları karşılayacak oranda olmadığı tespit edilmiştir. İl genel meclisi üyelerince, il özel idareleri hizmet boyutuyla değerlendirilmiş, tüzel kişilik sahibi olan ve anayasal temeli yüzyıla dayanan bu kurumların siyasal işlevi gözden kaçırılmıştır. İl özel idaresi ve

belediyenin karar organlarının farklı siyasal kompozisyonlardan oluşması, kırsal alan yönetimi boyutuyla karar süreçlerinde mücavir alan yönetimiyle ilgili hizmet götürülmesi açısından bu ikisi arasındaki muhtemel gerilimi oluşturmaktadır. Bu kapsamda yapılan görüşmelerde yasal boşluk olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç itibarıyla, il özel idarelerinin kaldırılması veya mevcut nitelikleriyle devamı gereklidir gibi indirgemeci bir yaklaşım sakıncalıdır. Öncelikle il özel idarelerinin, daha nitelikli hizmet işlevine sahip olması için idari-mali özerkliğinin, yetki ve görevleriyle orantılı şekilde dengelenmesi gerekmektedir. İl özel idarelerinin sadece hizmet boyutuyla değil, siyasal işlevleri hatırlatılarak yerel halkın karar süreçlerine katılımı, denetimi vb boyutlarıyla da teşvik edilmelidir. İl özel idarelerinin Osmanlı'dan günümüzde tarihsel, toplumsal, siyasal işlevleri ve 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde yerel yönetim türlerinden biri olarak 51 il belediyesinde kaldırılması için anayasal değişiklik gerekmektedir. Ancak bu değişikliklerin siyasi kaygıların ötesinde uzlaştırıcı bir siyasi iklim içinde yapılması makul olmaktadır.

Kaynakça

Alıcı, O.V. (2015), "Bütünşehir Belediyeciliği", *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 1-17.

Arikboğa, E. (2018), "Belediye Meclislerinde Karar Verme Sürecinin Temel Dinamikleri" *Kamu Yönetimi ve Siyaset Biliminde Karar Verme İçinde*, derleyen Özgür Önder ve Fatih Kırışık, Ankara: Orion Kitabevi.

Çetin, S. (2009), "Yerel Yönetim Birimi Olarak Türkiye'de İl Özel İdareleri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 249-258.

Eryılmaz, B. (2018), *Kamu Yönetimi*, İstanbul: Umuttepe Yayın, 11. Baskı.

Gözler, K. (2013), "6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Haline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun Mudur?", *Legal Hukuk Dergisi*, 11, (122), 37-82.

Güler, B.A. (2005), "22 Şubat 2005 gün ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Üzerine", *Mülkiye Dergisi*, 29, (246), 89-120.

Güler, B.A. (2010), *Türkiye'nin Yönetimi-Yapı*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2. Baskı.

Güler, B.A. (2012), "Hükümetin 8 Ekim 2012 Günlü Bütünşehir Yasa Tasarısı Üzerine",

<http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/B%C3%9CT%C3%9CNSEH%C4%B0RTA%20SARIBAG.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 17 Eylül 2019).

<http://www.bartinozelidare.gov.tr>, (Son Erişim Tarihi: 13 Eylül 2019).

http://www.bartinozelidare.gov.tr/kurumlar/bartinozelidare.gov.tr/il_genel_meclisi/2019/mecliskararlari/Ekim_Kararlar.pdf, (Son Erişim Tarihi: 30.01.2020).

İl Özel İdaresi Kanunu (2005), T.C. Resmi Gazete, 5302, 22 Şubat 2005.

Keleş, R. (1993), “İspanya’da Yerinden Yönetim”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 2, (4), 11-22.

Keskin, N.E. (2012), “6360 Sayılı İl Bütünü Büyükşehir Kanunu Üzerine”, https://www.academia.edu/3598617/6360_say%C4%B1%C4%B1_%C4%B0-B%C3%BCt%C3%BCn%C3%BC_B%C3%BCy%C3%BCk%C5%9Fehir_Kanunu_%C3%9Czerine_2012, (Son Erişim Tarihi: 17 Eylül 2019).

Koçak, S. Ve Kavsara, V. (2012), “5302 Sayılı Kanun Sonrasında İl Özel İdarelerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10, (20), 61-92.

Mutlu, A. (2013), “6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Yasada Kıra, Kırdada Yasaya Bakış”, *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, 4, (21), 7-25.

Ortaylı, İ. (2012), *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Ankara: Cedit Neşriyat.

Parlak, B. Ve Doğan, K. (2018), *Yeni Yönetim Sistemine Göre Türkiye’de Kamu Yönetimi*, İstanbul: Beta Yayım.

Salihoğlu, E. (2019), *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yerel Yönetimler ve Denetim*, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Kitabevi.

Ek-1 Görüşme Formu

Görüşme formu, “Kamu Yönetiminde Yapısal ve İşlevsel Dönüşüm” adlı KAYFOR 17 Sempozyumu kapsamında oluşturulmuştur. Çalışmanın amacı, il özel idarelerinin kaldırılmasının gündeme gelmesiyle, yerel yönetim sistemindeki yeri ve geleceği hakkında tespitleri ve gerekçelerini belirlemektir. Çalışmada elden edilen veriler, sadece bilimsel amaç için kullanılacaktır. Bu kapsamda görüşme formu hazırlanmış, siz değerli meclis üyelerinin görüşme forumuna doğru ve samimi yanıtlar vermesi beklenmektedir. Teşekkürler...

1-Yerel halkın, kamu ihtiyaçlarını karşılayan en önemli yerel yönetim türü hangisidir? Neden?

2-Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin, yerel yönetim sisteminde değişiklikler, yenilikler getirdiğini düşünüyor musunuz? Özellikle il özel idarelerinin yönetilmesinde ne gibi katkıları/sakıncaları vardır?

3-Kentsel veya kırsal açıdan il özel idarelerinin en temel görevi-işlevi nedir?

4-İl genel meclisi üyesi statüsüyle kendinizi kentsel veya kırsal alanlar için alınan kararlarda etkin olduğunuzu düşünüyor musunuz? Örnek verir misiniz?

5-İl özel idaresi görevleriyle ilgili ve hizmetlerinin yerine getirilmesinde sorunlar var mıdır? Bu tür sorunlar nelerdir?

6-İl genel meclisi toplantılarına halkın katılımı ne düzeydedir? Sizin katılımı arttıracak çalışmalarınız var mıdır?

7-İl özel idarelerinin “bütünşehir yasası” kapsamında kaldırılacağına açıklanmasına nasıl bakıyorsunuz? Bu durum yerel demokrasiyi veya hizmetlerin verimliliğini nasıl etkileyecektir?

8-Belediyelerin hizmet alanı ilçe veya il mülki sınırlarıyla eşleştirilmesi, yerel hizmetlerin etkinliğine nasıl yansıtacaktır?

9-İl özel idarelerinin bütünşehir modeli kapsamında kaldırılmasıyla, alt belediyelerin kendi arasındaki ve merkez belediye ile arasındaki koordinasyonun kentsel hizmetler açısından yeterli olacağını düşünüyor musunuz?

10-Belediye ve il özel idarelerinin kentsel hizmetlerin giderilmesi hususunda görev ve yetkilerinin koordinasyonu açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

11-Valinin il özel idaresi statüsü içindeki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

12-İl özel idareleri, merkezi yönetimin taşra teşkilatının bir uzantısı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Neden?

13-İl genel meclisi gündemi tespit edilirken, Vali'nin önerdiği gündem maddeleri var mıdır? Ne tür kararlardır?